

Elin Már Øyen Vister

Vedøya – a lament to a birdmountain who loses its voice (2021)

Credit: [De Tusen Øyers Land](#) (Carl Dons, Oslo 1946, Tanum)

Vedøya – a lament to a birdmountain who loses its voice

Et åttekanals «dome surround» verk for Lydgalleriet, Bergen

«Udover den mægtige loddrette Klippevægg velter seg et larmende Niagara av skinnende hvide fugle av Hav, Luft og Berg i én vrimmel.
Det er et bedøvende Spektakkel og et Kav, som formelig får en Svimmel»

(Theodor Kittelsen «Fra Lofoten – Billeder og Tekst», 1890-91)

Synopsis

Fuglefjellet Vedøy på Røst er viden kjent og har tiltrukket seg jeger/sanker samfunn og seinere fast med sine enormt rike ressurser av fugl, egg, fjær; samt nærhet til fisk, sel, sjøpattedyr og store fine grønne enger som gir beite for utganger sau, kyr og geiter. Vedøyas etymologi kommer muligens fra både det norske og samiske ordet «å veide»; fangstøya. Fram til 80-tallet hadde Vedøy den mest tallrike hekkekolonien av måseart-en krykkje i Nord Europa.

Lydverket gir lytteren møter med flere fortellerstemmer, men fjellets egen stemme vil gå som en rød tråd gjennom hele verket. Vedøyas «geologiske masse-skapning» forteller. Vi får treffe fuglene og tanker /teorier om deres opprinnelse på fjellet. Vi får treffe folk som har hatt eller fremdeles har nære forhold til Vedøya på ulikt vis. De sørger over at fjellet har stilna. Hva blir Vedøyas framtid uten krykkjenes Røst? Publikum får bekjentskap med Vedøyas geologiske opprinnelse, om kulturminner (gammetufter og grophus) og arkeologiske funn, om utganger sau og ørner, og ikke minst historien om en unik plante som skal ha vært funnet ved inngangen til Visheller hula botanikere har lett etter forgjeves etter. Vi får møte filologen og språkforskeren Finn Myrvang som sammen med samiske språkforskere får uttale seg om stedsnavn på Vedøya. Vi får også møter med forfattere, kunstnere, forskere og fotografer fra inn og utland som har besøkt eller jobbet på Vedøy opp gjennom tidene.

Som f.eks. de sveitsiske forskere fra universitet i Bern som jobbet med bioakustisk -og adferds forskning på Lomvi unger på Vedøya fra 1950 til slutten av 70-tallet. Vi får soniske møter med kunstnerens egne lydopptak fra øya som inkluderer en tidsserie med opptak fra 2010- 2020. Jeg har søkt fram «historiske lydbilder» / arkivlyd fra filmer og ulike kilder jeg også håper jeg kan få tillatelse til å bruke disse i verket.

Litt mer om mitt møte med Vedøy

Da jeg kommer til Røst for første gang 31.mars 2010 er det fortsatt flere tusen par krykkjer igjen i Vedøyflåget (Stupet på nord norsk dialekt).

Sammen med den lokale båtføreren og turistguiden [Finn Olav Olsen](#), som ikke er så mye eldre enn meg sjøl, kjører vi ut til Vedøya Før han setter meg av i ura, gjør jeg dette opptaket fra den lille båten hans.

Så går det fem år. Hvert år er det færre og færre fugl. Det går fort. Det er nesten ikke krykkjer igjen. I år er det 10 år siden jeg gjorde det første opptaket på Vedøy, og jeg får med meg Kent Storåker ut til fuglefjellet engang i April. Det er helt stilt. Ikkje en eneste krykkje. Fjellet forteller at stillheten er døden. Vi river oss i håret. Det er ikke engang ørn i sikte. På det meste telte jeg engang 31 ørn over Vedøya. Nå finner ikke de heller “mat” her. Det som nå er igjen av Krykkjer på Røst er kun noen få hundre par på Kårøya og på Gjellfruvær.

Det har vært enormt mange fugler på Vedøya. Jeg gjør noen søk på Nasjonalbibliotekets sider og finner artikkel etter artikkel fra slutten av 1800-tallet fram til i dag, om Vedøya og fuglefjella på Røst. I 1981 var det 22000 par krykkjer og 12000 par Lomvi på Vedøya, nå har fjellet mista sin stemme. En og annen lundefugl og noen alker og Lomvi hekker her, men det kan ikke sammenlignes.

Vedøya: Kunstnerisk research materiale

Når jeg komponerer verket “Vedøya” vil jeg bruke et mangfoldig materiale. Jeg vever sammen en sonisk narrativ og opplevelse av soundscape komposisjon (fra egne fieldrecordings), nykomponert musikk og andres musikk, arkivlyd og voiceover. Jeg gjør intervjuer med relevante informanter og forskere. Noen ganger tar jeg direkte i bruk utdrag fra intervjuene, men oftere lar jeg de inspirere det musikalske, utvalget av feltopptak, eller manuset til voiceoveren. Forteller stemmen /stemmene skapes utifra et manus som jeg skriver og dikter fram basert på mangeårig kunstnerisk forskning på Vedøya og Røst, gjennom Soundscape Røst prosjektet (fom 2009). Jeg saumfarer Nasjonalbiblioteket, Digitalt Museum, NRK, Youtube, Filmarkivet, forskningsarkiver, private arkiver mm. etter sonisk, visuelt og tekstlig materiale som kan inspirere et manus, en narrativ og /eller sonisk innhold.

I høst besøkte jeg UIT arkivet i Tromsø/Romssa hvor jeg hadde søkt og fått tillatelse til å se gjennom det arkeologiske materialet/funn noensinne gjort på Røst og Værøy, samt topografiske rapporter som hører sammen med funnene. Jeg intervjuet også arkeologen Marianne Skandfer om enkelte av funnene. Denne kunstneriske forskninga kan jeg bruke til å fortelle Vedøyas mindre kjente historie, nemlig den sjøsamiske. På Vedøya finnes kulturminner som grop og gammetufter, fjøsgammer og mer. Jeg gjør også en rekke research intervjuer med forskere som etnografer, filologer, geologer mm.

Slik får jeg samlet en form for palett som lar meg skape verket. De gangene verket jeg skaper får en eller flere fortellerstemmer, slik jeg planlegger for Vedøya, kan manuset inpirere komposisjonen. Andre ganger er det omvendt, eller både/og.

Her under følger eksempler på materiale jeg vil ta i bruk:

Arkivfilm som inkluderer materiale fra Vedøy:

[Lofoten 1920](#) (04.28 min)

[Lomvi på Røst](#)

Owesen film, 1968, film om Beat Tschanz, professor i dyrepsykologi fra Universitetet i Bern (Sveits), (5.16 min)

[Sommer på Røst](#) - 1950

Noen elder bøker:

Car Schøyen - [Fuglefjell \(1929\)](#)
Vedøy flåget s.16

Theodor Kittelsen: [Fra Lofoten – Billeder og Tekst](#)
Vedøya sett fra Glea s.62:

NRK Radio arkiv:
[Intervju med ornitologen Gunnar Lid](#)

Arkivfoto – nasjonalbiblioteket og digitalt museum:
[Anders Beer Wilsø: Fiskehjell](#), utsikt til Vedøya, Mai, 1930

[Postkort av fugleberg på Røst](#) (Vedøya),
Normanns kunstforlag; Lundefugl på Vedøya

Foto side 2 og 3 (Svart/hvitt)):
Vedøya, 1963, Paul Andreas Røstad, (nb.no)
Vedøya, July 2020, Elin Már Øyen Vister

Screenshots fra filmer om Vedøya: "Lofoten" 1920 and "Lomvi på Røst", 1960

Screenshots fra "Sommer på Røst" (Per Høst, 1950)

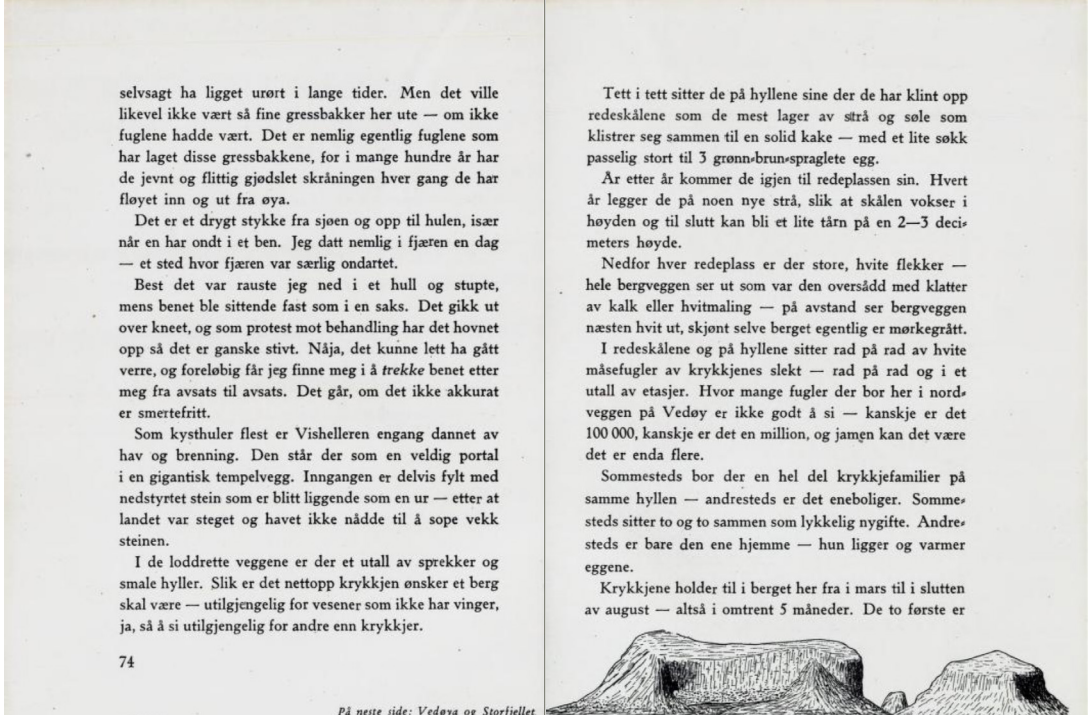
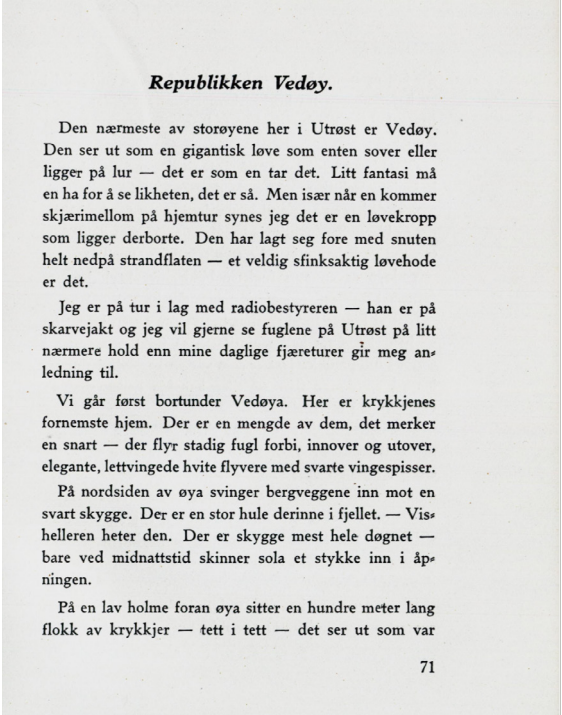
Oluf Torsteinsen klipper sauer på Vedøya (Foto Helge Wold/UNIMUS)

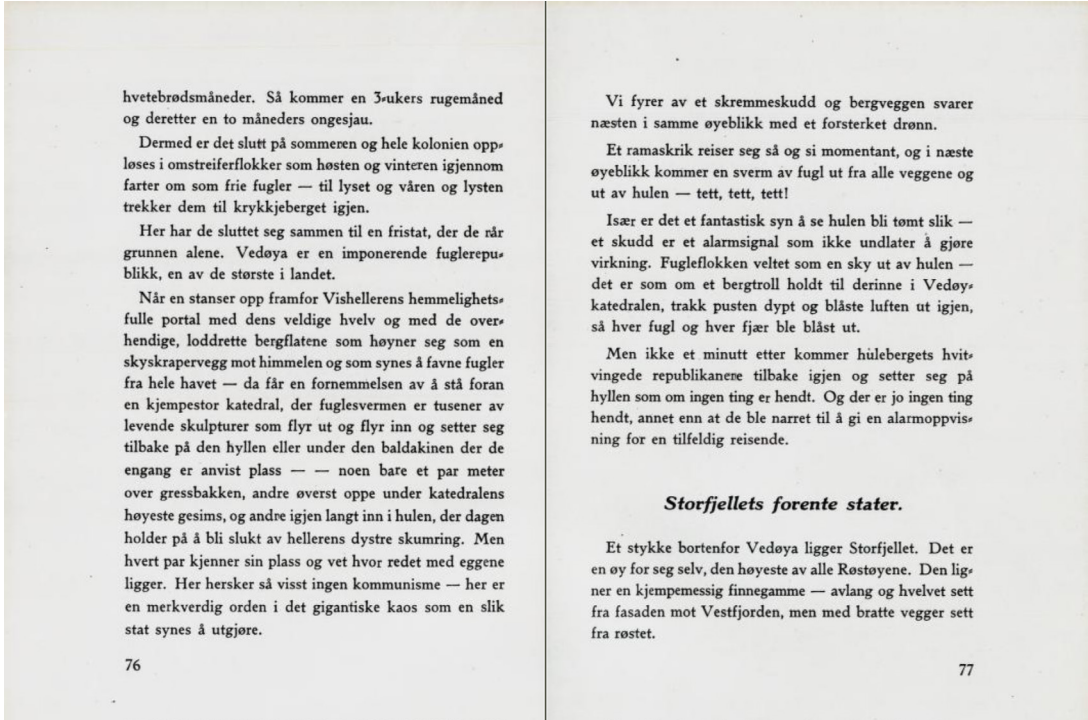
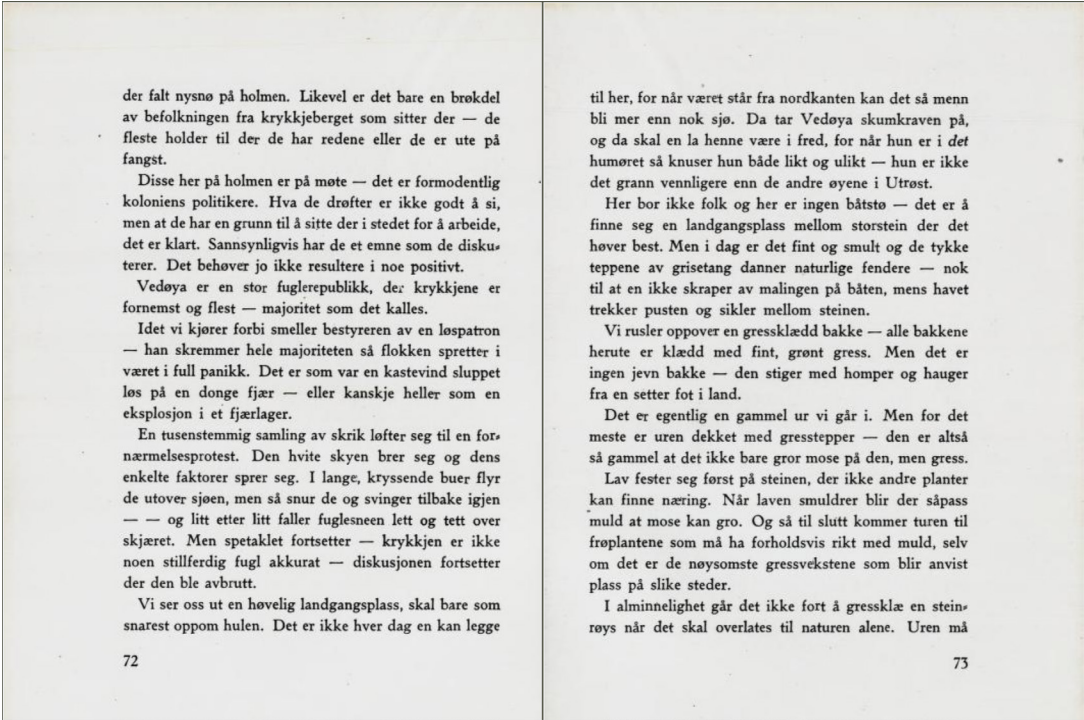
Hein B. Bjerck gjør feltarbeid på Vedøya, Røst i forbindelse med "Fotefar mot nord"
"Sveitserhytta" på Vedøya, Røst
All photographs by Helge Wold/UNIMUS

De Tusen Øyers Land
Eksempel på tekst /littertur om Vedøya:
(Carl Dons, De Tusen Øers Land, Oslo 1946,
Tanum, p.71-76)

Oddleif Torsteinsen
Nypensjonert fisker og sauebonde
(Sønn av Oluf Thorsteinsen)

Hans Arne Hansen
Gammellærer, tegner, kunstner, arkitekt og lærer – men først og fremst er han en historieforteller